

VISIR fortsätter kampanjen för rökfri miljö

VISIR har under 30 års tid arbetat för rökfri miljö. Redan på 70-talet hade vi framgångar. Det blev rökfritt i tågens restaurangvagnar, mer rökfritt på transportmedel och allt mer rökfritt på teatrar, i offentliga lokaler och så småningom även på allt fler arbetsplatser.

Arne Stråbys artikel (sid 10) om tobaksreklamen på det mörka 60-talet speglar något som hör till historiens skräpkammare, och det är vi glada för.

Men mycket återstår ännu att göra. Restauranger är aktuella just nu, och vissa utsikter till framgång kan skönjas, även om det är långt till sista ordet ännu. Flera artiklar i detta nummer speglar tobaksfrågans aktuella läge nu.

Den nya broschyren har ett medföljande inbetalningskort där man kan välja att stödja VISIR's fortsatta arbete för en rökfri miljö.

Nästa nummer kommer bland annat att innehålla en artikel av en läkare på Sahlgrenska Universitetssjukhuset i Göteborgs. Han ser och opererar dagligen cancerpatienter som drabbats av tobakens skadeverkningar.

Våga säga rökfritt

Tobaksfria människor har fler fördelar bla:

- Bättre kondition.
- Godare andedräkt.
- Ösare hy.
- Vitare tänder
- Blankare hår.
- Mindre cancerrisk
- Bättre luktsinne
- Bättre smaksinne.
- Värmare händer.
- Varmare fötter.
- Minskad tandflossning
- Mer pengar i plånboken
- Ökad chans att få kyssa.
- Bättre livskvalitet.

POSTGIROT SVERIGE	INBETALNING/GIRERING B	Kod 1
Medlemskap i VISIR	Till programkonto 60 94 07 - 2	
☐ Huvudmedlem 150 kr ☐ Familjemedlem 30 kr ☐ Ungdomsmedlem upp till 26 år 50 kr ☐ Ständig medlem 1.500 kr ☐ Organisation 300 kr ☐ Gåva till VISIR _____ Födelsedatum _____	Betalningsmottagare (ensat namn) Riksförbundet VISIR Avändare (namn och postadress) _____ _____	
Meddelande kan inte bli rikt på bakviden Från postgirot-personekonto (vid girering)	Svenska kronor	öre
#	#	6094072#06#

Stockholmsföreningen jubilerar
Rapport från ett 30-årigt jubileum

Sid 6-7

Tobaksbolag hårdtsatsar...

När rökarna minskar i väst satsar
bolagen i öst

Sid 8-9

Förbundsordföranden har ordet:

Vad menas med rökförbud på arbetsplatsen? Får man inte röka alls eller får man det på någon undanskymd plats?

Problemet är naturligtvis olika på olika arbetsplatser. På en liten arbetsplats med en geografisk utbredning på några meter kan det ju vara möjligt att smita ut och få sig en rök (**om man byter till andra kläder**), men på en stor arbetsplats som till exempel ett sjukhus med byggnader utspridda över ett kilometerstort område kan det vara mer eller mindre ogörligt på grund av avståndet och tiden att hinna ut till rökplatsen och vara tillbaka på arbetsplatsen inom rimlig tid. Problemet har aktualiserats vid Malmö Allmänna Sjukhus (MAS),

där man i princip har infört rökförbud sedan årsskiftet 2002-2003.

Verksamhetschefen Marek Wroblewski på medicinkliniken berättar vid en telefonintervju att ett totalförbud inom ett så här stort område är orealistiskt att genomföra. Rökare söker sig då för att röka till insynsskyddade ställen som till exempel toaletter och runt husknutar strax utanför byggnaderna samt till förbindelseleder i form av vägar, gångar och korridorer, där de inte så lätt riskerar att bli identifierade av människor de känner. Röken sprider sig härifrån lätt till arbetsområden bl.a. med patienter och rökförbudet blir därmed illusoriskt. Man blir därför tvungen att inrätta begränsade rökrommen, så kallade röktrutor med eller utan vindskydd, "glasburar". Åsynen av dessa områden ger då emellertid intrycket av att det inte alls existerar något rökförbud. Lösningen på problemet är då

Bengt Rosengren, förbundsordförande i VISIR.

enligt Marek Wroblewski att dessa rökzoner placeras så att de är helt insynsskyddade och detta har man nu gjort på MAS som en förutsättning för införandet av rökförbudet vid årsskiftet. Bengt Rosengren

Bengt Rosengren
Ordf.

“EU:s jordbrukspolitik får oss att leva osunt”

Rubriken är hämtad från Göteborg-Posten 5 mars 2003. Artikeln handlar bl a om jordbrukspolitik och man kan fråga sig om politikerna vet egentligen vad man sysslar med. Subventionerna i EU:s jordbrukspolitik får oss att leva osunt,

hävar forskningsledaren på Statens folkhälsainstitutet Liselotte Schäfer Elinder.

Man inte göra annat än att hålla med. Varför? Jo, tobaksbönderna får närmare 80 procent av sina inkomster från EU i form av bidrag. Sverige ger ensamt mer pengar till subventioner av tobaksodling än folkhälsoinstitutets hela årliga anslag. Det totala stödet till tobaksodlingen uppgår till 8,5 miljarder kronor om året.

- Vi har en skattefinansierad politik som motverkar folkhälsan, säger Liselotte Schäfer Elinder.

Och under tiden tobaksbönderna hävar in pengarna kasseras cirka en miljon ton frukt och grönt varje år, bara för att hålla priset upp.

Man kan ju undra om politiker vet vad som är bättre för hälsan, tobak eller frukt.

Kjell Hedlund

VISIR-Aktuellt/Friskare liv är medlemstidning för **Riksförbundet VISIR.**

Utkommer med fyra nummer per år. Ansvarig utgivare: **Arne Stråby**, arne.straby@telia.com

Adressen till Riksförbundet VISIR: Hälsans Hus, Fjällgatan 23A, 116 28 Stockholm

tel 08-591 282 11, fax 08-556 988 88. Hemsida: www.visir.a.se E-post:visir@telia.com

Förbundsordförande: **Bengt Rosengren**, bengt.rosengren@swipnet.com

Grafisk produktion: Asken media, 031/0708- 87 16 17 Fax 031- 706 88 99 Material per post till Asken media, Aminogatan 15A, 431 53 Mölndal. E-mail:kjell@askenmedia.se.

Tryck:Tryckkedjan, Mölndal 2003. ISSN 0282-0617

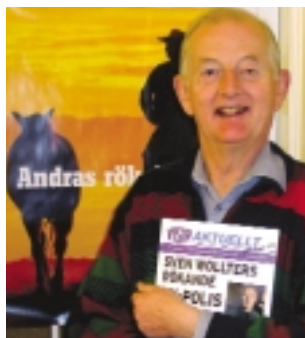
Rökfritt på krogen finns på internet

Guiden Utan rök på krog och café som har getts ut av Stockholms Miljöförvaltning går att beställa från förvaltningen, t ex per telefon (**08-508 28 800**) eller med E-post (**trycksaker@miljo.stockholm.se**). Men hela guiden finns utlagd på nätet under Miljöförvaltningens hemsida. Adressen är **www.miljo.stockholm.se** och sedan klickar man på titeln, Utan rök på krog och café, som finns längst upp på sidan, intill förvaltningens logotype.

Hur är det utanför Stockholm då? Kommunernas miljöförvaltningar ska kunna lämna upplysningar och har ibland liknande broschyrer. Men på Hjärt- och lungfondens hemsida kan man få fram motsvarande information för hela landet. Gå in på www.hjart-lungfonden.se/rokfritt/ - där kan man söka efter rökfria serveringar på

sin hemort eller orter/län som man tänker besöka.

I en artikel häromåret om aktuella kändisar som hade dött av rökning så efterlyste jag en organisation för kändisar mot tobak. Den tycks finnas nu att döma av Hjärtlungfondens hemsida, se adressen ovan. **Peter Siepen, Paolo Roberto, Cecilia Frode** och flera andra kändisar finns med och uttalar sig mot rökning.

Arne Stråby

Sluta röka vid nyår

Nyår är löftenas tid, och ett av de vanligaste nyårslöftena är att sluta röka. De flesta rökare vill sluta röka, men allt för många är dåligt motiverade. Eller de tror inte att de klarar det, och varför då ens försöka? Jo, många har gjort ett halvhjärtat försök - och snart börjat igen.

Men det är inget skäl att dra fel slutsatser. Nästan alla kan sluta, om man bara satsar helhjärtat på det. Många behöver hjälp, de klarar det inte ensamma.

Dagens Nyheter ägnade på nyårssafton en helsida åt regeringens satsning av 90 miljoner kronor på ett rökfritt Sverige, eller i varje fall

ett mer rökfritt Sverige än vi har nu. Bristen på rökavvänjare och angelägenheten att få kommuner och landsting att satsa på rökavvänjning var tyngdpunkten i detta nyårsbudskap.

Det är Folkhälsoinstitutet som får dessa pengar, men det allra mesta ska förstås slussas vidare. En del medel är avsatta för frivilligorganisationernas arbete, och till dem hör Visir. Barbro Holm Ivarsson, som inom Nätverket för Tobaksprevention representerar Psykologer mot Tobak, har knutits till Folkhälsoinstitutet som en projektledare i regeringens tobaksuppdrag, som sträcker sig över tre år. Hon har lång erfarenhet av rökavvänjning och är oroad över bristen på rökavvänjare.

70 % av alla vuxna rökare vill

Ny logotype för VISIR

Det är alltid bra att förnya sig. I samband med produktionen av den nya broschyren uppstod en bra möjlighet att förnygra logotypen som hängt med under många år. Här nedan visas bägge. Den gamla och den nya.

Kjell Hedlund

sluta, men de flesta klarar det inte utan hjälp.

Margaretha Haglund vid Folkhälsoinstitutet berättar att omkring 60 ansökningar om pengar för att bedriva arbete mot tobaksbruket har inkommit och nu behandlas nu vid institutet. Av dem gällde hälften ungdomsprojekt, ca 30 % kommunprojekt och ca 20 % rökavvänjning. Man kommer att börja med att ge pengar till omkring 15 projekt. Bland dem finns 4 större kommunprojekt och 5 större landstingsprojekt som lägger tyngdpunkt på rökavvänjning, både för vuxna och ungdomar. Några projekt för metodutveckling hör också till det som kommer att stödjas.

Arne Stråby

SLUTA-RÖKA-LINJEN

RING 020-84 00 00

Cancerfonden, Folkhälsoinstitutet, Hjärt-Lungfonden, Apoteket AB och Centrum för Tobaksprevention

Skärpta rökförbud i New York

New York fick en ny borgmästare förra året, Michael Bloomberg. Han lär ha hållit en låg profil hittills men har nu signalerat tuffare tag mot rökningen. Det ska bli förbud på alla arbetsplatser, inklusive restauranger och barer. Barerna har varit rökarnas reservat hittills, men där arbetar personal som riskerar sin hälsa av det myckna rökandet.

ENLIGT EN ARTIKEL i Dagens Nyheter drabbas ca 13 000 etablissemang av de nya förbuden. De har Californien som förebild, för där gäller ett sådant förbud redan. Beträffande rökning utomhus gäller redan rökförbud i vissa delar av New Yorks parker. Dessutom har aviserats kraftiga

UPPSNAPPAT

Amerikanare som röker mobbas!
De kallas allmänt för stupid (korkade). Och ingen vill dö korkad därför slutar nu fler och fler att röka.

höjningar av skatten på cigaretter. Det är tydligt att man världen över börjar inse att rökning är ett mycket stort hot mot hälsan, inte bara för rökarna. Därför är det inte acceptabelt att se det som en fråga om rökarnas egen frihet. Rökning inskränker frihet för andra. Eftersom nikotin är vanebildande handlar inte ens rökarna helt fritt, utan det är ett tvångsmässigt beteende.

Vi får se hur det går med restauranger och barer i New York. Något datum är inte fastställt. Och så får vi se hur det går i Sverige...

Rökförbud på Tokyos gator

Enligt tidningen Metro stundar hårdare tider för rökare i Tokyo. Den 2 oktober förra året kunde man läsa följande notis där:

Rökförbud införs på Tokyos gator

Den som blir rejält röksugen i Tokyo bör undvika att ta ett bloss utomhus. Rökförbud har införts på gatorna i centrala Tokyo. Den som överträder förbudet - och upptäcks - riskerar böter motsvarande 1 500 kr.

Ett femtiotal uniformerade antirökvakter, försedda med askkoppar och plakat som manar rökarna att fimpas, är anlitade för att se till att förbudet respekteras.

BILSHUET

XINSHONG

Tack för att du sparar med hjärtat och stöder Riksförbundet VISIR.

För rådgivning och informationsbroschyr
0200-23 53 00, www.banco.se

BANCOS ♥ HUMANFOND

I samarbete med Riksförbundet VISIR.

Investeringar i fonder innebär alltid en risk. Värdepappersmarknaden går både upp och ned och historisk avkastning är ingen garanti för framtida avkastning. Pengar som placeras i fonder kan både öka och minska i värde och det är inte säkert att hela det investerade kapitalet återfås.

" Rökningen är i dag den största enskilda orsaken till förtidiga dödsfall. Detta gäller såväl i Sverige som i hela den industrialiserade delen av världen".

Så inleds den den proposition som riksdagen ställde sig bakom och som kräver rökfria näringsställen.

All tillgänglig medicinsk statistik visar på en överdödlighet och översjuklighet hos personer som röker eller vistas i rökiga miljöer och därmed utsätts för sidorök, som även den ger negativa hälsoeffekter. Detta faktum tycks inte bekymra SHR Sveriges Hotell- och Restaurangföretagare som agerar mot, att ett rökförbud på alla näringsställen införs. Detta utan att tänka på sina anställdas hälsa, där går tydligen cynismen och girigheten hand i hand och profithungern styr skoningslöst.

Man blundar för att tobaksröken innehåller bl.a. 4-aminodifenyl och betanaftylamin - gifter som är totalförbjudna på alla andra arbetsplatser.

Blundar gör även Arbetarskyddsstyrelsen som i mer än 20 år känt till att näringsställen är undantagna från § 8 i tobakslagen, där det sägs att ingen arbetstagare mot sin vilja skall behöva bli utsatt för tobaksrök.

Är inte restauranganställdas hälsa lika mycket värd som andra arbetstages?

C:a 80 % av befolkningen är inte rökare, så det finns säkert kundunderlag för rökfria näringsställen, även om en och annan rökare stannar hemma.

Harry Moscán, Karlsham

Tobakens offer

20:e november - en påminnel- se om toba- kens offer.

Man räknar i Sverige med att cirka 8000 svenskar per år dör en för tidig död på grund av tobaksbruk och därför inte får uppleva ett livslopp av normal längd. Det är bortåt 20 gånger fler än dödsfall i trafiken.

Ungefär 35 procent av de tobaksrelaterade dödsfallen beror på hjärtinfarkt, 25 procent på lungcancer och 15 procent på andra lungsjukdomar, främst emfysem och kronisk obstruktiv lungsjukdom, förkortad KOL. Därtill kommer en ökad risk för att få cancer i munhåla, strupe, magsäck, bukspottskörtel, tjocktarm njure, urinblåsa m.m. med varierande möjligheter till att bli framgångsrikt behandlad.

Sammanlagt innebär detta att cirka varannan aktiv rökare dör av ett svårt lidande orsakat av tobaksbruk som tidigare utbrott av diabetes 2 och allt vad det för med sig, luftvägsbesvär, benskörhet och för tidigt åldrande.

Tyvärr röner inte denna verkliga bild av tobakens hälsoskador tillräcklig massmedial uppmärksamhet utan förträngs av andra mer kommersiellt gångbara nyheter av intill tusenfalt mindre betydelse för folkhälsan.

Ovanstående manifestation i Billdals kyrka utanför Göteborg med ett tändt ljus den 20 november 2002 vill påminna oss.

Bengt Rosengren.

Bengt Rosengren, ordförande i VISIR tänds ett ljus för Tobakens offer i en kyrka utanför Göteborg.

100.000 förlorade år!

Blekinge VISIR-distrikt ingår i nätverket för tobaksprevention.

Under ett tal i Trefaldighetskyrkan under rökfria veckan i Karlskrona i november. framfördes nedanstående av ordförande Claes Lindemark.

“ Vi känner nog alla någon anhörig, släkt, vänner och arbetskamrater som dött i förtid för att de använt tobak,

Det avlider i det närmaste 10 tusen människor i Sverige varje år på grund av tobakens verkningar. De sista åren för dessa människor blir ofta besvärliga på grund av svåra sjukdomssymtom.

Döden kommer då som en befriare men kanske 10 år för tidigt. Det innebär på så sätt 100.000 förlorade år.

Utan tobaken hade dessa människor således kunnat leva kvar bland oss ytterligare några år och mått bättre.

Vad vi i omgivningen kunde ha

gjort är ju helt enkelt att vi skulle varit mer ihärdiga i att få tobaksanvändarna att inse vad deras ovana leder till. Det gäller att få personen ifråga att förstå att man önskar ha vederbörande kvar i livet så frisk som möjligt. Vi skall alltså inte angripa personen utan ovanan.

När man arbetar inom hälso- och sjukvården försöker man många gånger förgäves få patienter att inse vart ovanan med tobaken leder.

Vi förskräckes vidare över att årligen omkring 30.000, huvudsakligen unga människor, börjar använda tobak.

Låt oss nu tända ett ljus och tänka på vad vi kunde gjort och vad vi i fortsättningen bör göra för våra medmänniskor i detta avseende“.

Fler kvinnor dör i lungcancer

Fler kvinnor än män dör i lungcancer om fem år.

I åldrarna under 55 år är det redan nu fler kvinnor än män som får lungcancer. Det är resultatet av att allt fler kvinnor började röka från 1960-talet och fram till 1980-talet.

-Troligen blir Sverige det första landet i världen där kvinnorna går om männen i lungcancerstatistiken. Bara Island ligger i närheten. Där har kvinnorna samma rökvanor som i Sverige, säger Kjell Larsson, professor i lungmedicin. Den vanligaste cancerformen bland kvinnor nu är bröstcancer, men inom åtta år beräknas fler kvinnor dö av lungcancer än av bröstcancer.

Källa fri www.nicorette.se

**Livet är så
underbart!
Sluta röka -
fortsätt leva.**

VISIR i Stockholm 30 år

I februari 1973 samlades ett 10-tal människor hemma hos Valentin Sevéus i Täby, för att bilda en förening. Tanken var att tillvarata icke-rökarnas intressen och att motverka tobaksbruket. Resultatet blev en förening, VISIR, som bildades den 15 februari 1973.

Det var en grupp i Uppsala, en ganska informell grupp, som hade hittat på namnet VISIR, Vi som inte röker. Den var först med det namnet. Valentin hade tänkt något annat men tyckte att VISIR lät bra.

- Jag gick ut i media med vårt budskap och skickade ut ett upprop som togs in i många tidningar. Det blev ett väldigt gensvar från många håll i landet. Det bildades flera VISIR-föreningar med samma mål, och redan 1974 bildades Riksförbundet VISIR som en centralorganisation.

- Jag blev förbundssekreterare och arbetade snart på heltid med att bygga upp organisationen och starta på flera orter. Vi hade först en lokal på Västmannagatan men fick sedan 1975 större lokaler på Tunnelgatan 25, eller Olof Palmes gata som det nu heter.

Stockholmsföreningen är alltså formellt ett år äldre än förbundet. Det var därför föreningen som stod för arrangemangen vid detta jubileum.

30:e årsmötet

Man firade detta söndagen den 16 februari och höll först årsmöte, det 30:e i ordningen. Yvonne

Norman omvaldes som ordförande, och det blev rätt många omval. VISIR har tyvärr vissa problem med föryngringen.

Sedan vidtog ett program med fem talare. Valentin Sevéus var förste talare, och han talade som sig bör om hur det hela började och hur det fortsatte under 70-talet. Men han hade även några blickar framåt också.

Rökfritt på jobbet var rubriken för nästa talare, Arne Stråby. Jag ska inte recensera mig själv men framhöll att 70-talet var arbetsmiljöns årtionde. Många som kom med och engagerade sig i VISIR hade förmodligen retat sig på all rökning och dålig luft på jobbet. Det har blivit mycket bättre sedan dess.

Rökfria restauranger

Paul Nordgren från Folkhälsoinstitutet var näste talare. Han är alltid stimulerande att lyssna till, och han tog ställning för att det behövs lagstiftning för att åstadkomma rökfria restauranger. Som bekant har regeringen länge hoppats på att det skulle gå att komma fram på frivillig väg genom diskussioner med hotell- och restaurangbranschen.

Men nu bedömer Folkhälsoinstitutet det som att det inte går att komma längre där, och man föreslår därför lagstiftning. Tanken är att restauranger ska kunna inrätta särskilda rökrum, men där ska ingen servering ske och ingen personal som utsätts för röken. Regeringen torde sända ut ett förslag med denna innebörd på remiss senare i år.

Från Stockholms kommun kom Rosmari Johansson vid Miljöförvaltningen. Därifrån har man nyligen gett ut en guide med förteckning över restauranger och kaféer i Stockholm som erbjuder rökfritt,

helt eller delvis. Hon var medveten om att det kan finnas fel i guiden, eftersom man främst utgår från företagens egna uppgifter. Men det går bra att anmäla felaktigheter eller påtala brott mot tobakslagen som man observerar. Från och med i år måste alla restauranger ha utrymme där rökning inte är tillåten. Det tidigare undantaget för små restauranger med mindre än 50 sittplatser är avskaffat nu.

Vaccin

Siste talare var Sabina de Villiers, som är forskare vid Karolinska Institutet. Hon ingår i en forskargrupp som håller på att ta fram ett vaccin mot nikotinberoende. Försök på råttor är hittills uppmuntrande, och man planerar att gå vidare med vissa test på människor i höst.

Hon framhöll att den vanebildande effekten av nikotin är stark, fullt jämförbar med heroin. Man inser därför att ett fungerande vaccin mot nikotinbegär skulle kunna få mycket stor betydelse. Vi hoppas kunna återkomma med mera fakta om detta i ett kommande nummer.

Som helhet blev arrangemanget lyckat. I pauser bjöds på musik av Melissa Packer Hope. Jubileet avslutades sedan med en gemensamt måltid. Det var Yvonne och Åke Norman som stod för arbetet med den, och Nutana och Hälsans kök hade sponsrat så att den inte kostade oss något. Drygt 40 personer hade infunnit sig. Det var inte i samma lokal men väl i samma hus, Olof Palmes gata 25, där VISIR började och byggde upp sin centrala verksamhet.

Arne Stråby

**Presidiet vid 30:e årsmötet,
Christina Elgström och
Gunnar Edgren.**

**Melissa Packer Hope bjöd på god
musik vid jubileet.**

**Sabina de Villiers från
Karolinska Institutet pratade
om tobakens hälsorisker.**

**Bo Hellgren ledamot i VISIR och
Rosmari Johansson från Miljö-
förvaltningen i Stockholm
samtalar.**

Jubileet i bilder

**Foton:
Viktor Nilsson och Arne Stråby**

**Bo Hellgren ledamot och
Christina Ögrim revisor i
VISIR's Stockholmsförening**

**Nuvarande ordförande i VISIR Stockholm,
Yvonne Norman med den förste ordföran-
den och hedersmedlem Valentin Sevéus.**

**Ett 40-tal åhörare hade mött upp när VISIR Stockholm firade
sina 30 år. Närmast kameran Ragnhild Berglund och VISIR's
ordförande Bengt Rosengren Göteborg.**

VÄRLDENS TOBAKSBOLAG

300 miljarder cigaretter säljs varje år i Ryssland. Nu riktar världens tobaksindustri sina blickar mot Ryssland.

Möjligheten till stora förtjänster är enorma – det är av det skälet som den globala tobaksindustrin idag hårdtsatsar på Ryssland. Miljardbelopp har investerats i landet för att få ryssen att välja just deras produkter.

40 procent av Rysslands vuxna befolkning uppskattas idag som vanerökare. Det innebär 50 miljoner rökare i landet. I snitt röker en rysk rökare under ett år sammanlagt 4000 cigaretter.

Varje enskild rökare i Ryssland konsumerar mellan 10-15 cigaretter per dag. Den som röker i Ryssland är säl-

Även ryssen påverkas av världens trender, säger Ludmila Borisovna. Trenden just nu är att fimpas.

lan feströkare, utan snarare en som gör det verkligen rejält.

- Att tobaksbolag som Philip Morris, British American Tobacco och Japan Tobacco nu hoppas på Ryssland, beror på att en stor del av ryssarna idag röker billiga ryska produkter, berättar Ludmila Borisovna i Moskva. Hon är en av de många i landet som aktivt motarbetar rökning.

De stora multinationella bolagens strategi för Ryssland är enkel. När

nu landet blir rikare och välståndet stegras, ska den som röker i framtiden köpa utländska dyra cigaretter och inte billiga ryska produkter.

Ludmila Borisovna förtydligar tobaksbolagens strategi med ett antal prisexempel. Billigaste ryska cigarettpaketet kostar idag inte mer än fem rubler (1:50 SEK). De utländska bolagens dyraste paket i landet kostar 40 rubler (13 SEK). Ludmila Borisovna säger att om de utländska bolagen konkurrerar ut de inhemska märkena, ger det i slutändan de utländska bolagen oerhört stora intäkter.

- Ryssland är idag en nation som välkomnar utländska investerare, säger Ludmila. Det är inte som förr, en stängd nation som bara favoriserar inhemsk produktion. När en rysk cigarett i framtiden bara kostar en tiondel av det utländska märket utgör detta märke ingen status för ryssen att köpa. En sådan cigarett blir snarare en signal om fattigdom.

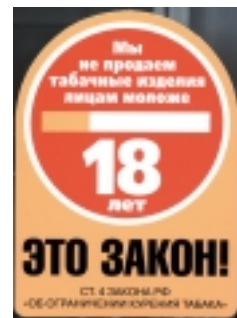
- Det är därför som vi idag ser så oerhörd intensiv lansering från de utländska bolagen. En utländsk produkt signalerar rikedom, något som är väldigt viktigt att markera för varje ryss i det nya Ryssland.

Utomhusreklam överallt

Resultatet av de utländska bolagens kampanjer låter inte vänta på sig. De inhemska billiga märkena i landet är redan på reträtt, men en annan uppenbar konsekvens är att rökandet i stort riskerar att öka. Innan de utländska bolagen kom till landet, var inte bara reklam något okänt, reklam för cigaretter var ännu mer ovanligt.

Tobakskulturen i Ryssland är för övrigt en helt annan, jämfört med i väst. I väst arbetar myndigheterna aktivt för att färre medborgare inte ska röka. Kampanjer mot rökning i exempelvis skolor är vanliga. Förbud mot rökning införs på allt fler allmänna platser, på restauranger och på arbetsplatser. Reklam för cigaretter begränsas och myndighetens ambition är att strypa den helt och hållet.

Så är det i väst men i Ryssland är tonläget ett helt annat. I Moskva är utomhusreklam för tobak mycket påtaglig. Gatubilden präglades också

Dekaler som varnar för rökningens skadeverkningar och som upplyser om att rökning bara är för ryssar över 18 år.

för några år sedan i Moskva av att unga flickor delade ut cigaretter gratis till Moskvaborna. Dessa unga var anställda av några av tobaksbolagen och den som tog emot gratis cigarett var ofta i samma ålder, som den som delade ut den.

- Inom två år hoppas vi på att ett för-

En typisk gatubild från Moskva där reklam för cigaretter utgör ett ofta återkommande inslag.

bud införts mot reklam utomhus för tobak, berättar Ludmila Borisovna. Ett sådant förbud kan därmed innebära det första stora, allvarliga bakslaget för tobaksbolagen i Ryssland.

- Förbudet kan följas av fler reklamförbud, i bästa fall ett totalförbud. Ryska parlamentet, duman var för övrigt nära att bifalla ett totalförbud

HÅRDSATSAR I RYSSLAND

nyligen. President Putin gick dock emot en sådan lag och begränsningen infördes aldrig.

British American Tobacco, BAT är en av de tre stora utländska tobaksaktörerna i Ryssland. Bolagets storsäljare är märken som Kent, Pall Mall och Vogue. Företaget har 15 procent av cigarettförsäljningen i landet. Under 2002 sålde företaget hela 50 miljarder cigaretter i Ryssland. Företagets omsättning uppskattas av utomstående bedömare till 30 miljarder under 2002.

En av toppcheferna vid företaget heter Vladimir Aksionov:

- BAT kom till Ryssland 1991, berättar Aksionov. Det var då som företaget köpte det inhemska ryska tobaksbolaget Java, vid en privatisering det året av statlig sovjetisk egendom.

- Företaget Java kostade British American Tobacco 71 miljoner dollar (560 mkr) 1991, berättar Vladimir Aksionov. Vi har sedan dess investerat närmare 150 miljoner dollar (1,2 miljarder SEK) i vår fabrik här i Moskva. British American Tobacco har totalt investerat 350 miljoner dollar i Ryssland (3,1 miljarder SEK).

Vladimir Aksionov betonar ofta under intervjun, att hans företag står för en annan affärsmoral än många ryska konkurrenter. Han menar exempelvis, att BAT:s närvaro i Ryssland varit välgörande på många vis för tobaksbranschen i landet.

Ett sådant exempel är att ryssen idag hellre röker cigaretter med filter, än utan filter. När British American Tobacco kom till Ryssland föredrog 80

“Prima rysk nostalgi” Cigaretter med Stalin och Lenin på omslagen.

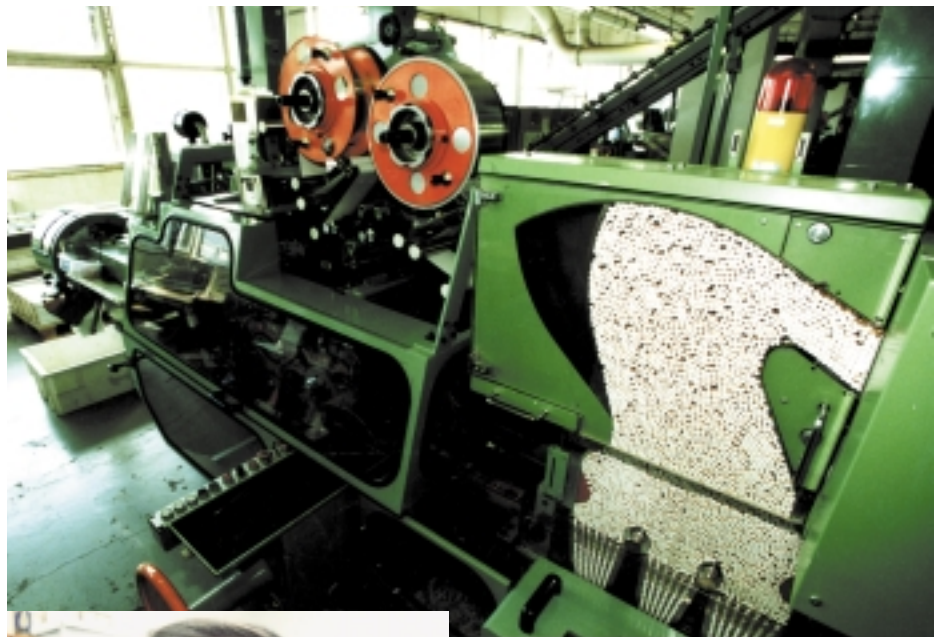
procent av rökarna i landet cigaretter utan filter, idag har denna grupp minskat till 30 procent av totala antalet rökare. Allt enligt företagets egen statistik.

- British American Tobacco är också noga med att betona att cigaretter aldrig ska säljas till ungdom under 18 år, fortsätter Aksionov. Att röka är endast något som vuxna ska ta ansvar för. Vi tar exempelvis starkt avstånd från idén att dela ut gratis-cigaretter i Moskva.

- Vår omsättning har ökat starkt i Ryssland, vilket glädjer oss, säger Aksionov. Mellan 1996 till 2002 ökade företagets försäljning med nära 160 procent. Ryssland utgör idag den fjärde största marknaden i världen för tobaksindustrin. Kina, USA och Japan ligger före Ryssland.

Ludmila Borisovna hoppas att rök-motståndet i Ryssland kommer att öka.

- Många ryssar påverkas lätt av världens trender, inte minst i USA. Trenden i världen just nu är att överge rökningen, det är inte modernt längre att röka. Bland känt folk i exempelvis Hollywood är det vanligare att man fimpat, än att man röker.

Vladimir Aksionov vid British American Tobacco, anser att de utländska tobaksbolagens närvaro i Ryssland varit välgörande. Färre röker cigaretter med filter idag jämfört med när vi kom till Ryssland, säger han. Vi betonar också att rökning bara är för vuxna. Men cigarettmaskinerna fortsätter spotta ut miljarder cigaretter till det ryska folket.

Presidenten röker inte

- Vi har numera också en mycket populär president, som gillar sport och ett hälsosamt leverne. Vladimir Putin röker ju inte, sådant påverkar också folk. Det är inte alls säkert att tobaksindustrins förhoppningar om Ryssland infrias.

- Motståndet bland ryssarna bör öka, även om motståndaren är mycket stark vad gäller reklam och marknadsföring. Ryssland vill även i detta avseende vara ett land med sunda värden.

STAFFAN RINGSKOG
Skribenten är verksam som journalist i Östeuropa.

När Roland ville stoppa tobaksreklamen...

Att rökning är skadlig vet alla. Därför har tobaksindustrin i alla tider använt reklam för att försöka få folk att börja röka ändå. Vi har visserligen hört till leda att de bara vill få folk att byta cigarettmärke. Men utformningen av annonserna talar sitt

Roland hade skaffat silk-screen-ytrustning och kunde själv tillverka "motinformation"

tydliga språk. Så länge man fick göra det riktades de främst till ungdom. Nu har man andra metoder, musik- och cigarettpartyn för ungdomar, reklam för Marlboro-väskor och liknande.

Samhället försöker försvara sig. Utomhus- och tunnelbanereklam för tobak är inte tillåten och annonser riktade till barn och ungdom är inte heller tillåtna.

Men tobaksindustrin har andra knep och ligger ofta steget före.

Minns ni hur det var med all utomhusreklam förut? Tonårstjejer i samtal om ett cigarettmärke; "störtskönt", "en ny upplevelse", "måste upplevas"...

Jag kommer att tänka på några ungdomars kamp mot tobaksreklamen. Det var 1966, och de försökte helt enkelt få bort den utomhus genom att "varudeklarera" eller i praktiken förstöra den. De målade eller stämpade CANCER med stora bokstäver på den eller klistrade på papper med texter som "Förbjud tobaks- och spritreklamen", "För grådaskig hy", "Tobak dödar" eller liknande på de

förföriska plakaten.

Roland von Malmberg och Tom Alberts framträdde i massmedia och stod för vad de hade gjort. Det var överkan. Men vad är överkan på reklam mot den dödliga överkan på människor som tobaksindustrin ägnar sig åt?

Fler människor blev engagerade och hjälpte till. Så mycket tobaksreklam blev deklarerad/förstörd att tobaksbolagen och annonsfirmorna fick lägga ned mycket arbete på att bevakna sina annonspelare och affisch-tavlor. De hade bilburna patruller med kommunikationsradio ute på stan, de jagade ungdomarna och hade polisens stöd.

Naturligtvis kunde det bara sluta på ett sätt. Ungdomarna drogs inför domstol. Det blev polis- och personutredningar och visst tryck via familjer. Roland, Tom och några andra dömdes till dagsböter och skadestånd. Kampanjen rann ut i sanden sedan. Men de dömda kunde åtminstone glädja sig åt att skadestånden var rätt låga. Det var en mycket liten bråkdel av vad motparten fick lägga ut för sin bevakning

Stora affischtavlor på hela husgavlar var attraktiva för tobaksindustrin. Men här får tobaksbolaget lite sann information till sin reklam för John Silver: CANCER

och för att klistra upp nya affischer. Roland von Malmberg blev senare engagerad i VISIR. Han var trubadur och sjöng både egna och andras visor till gitarr. Inom VISIR uppträdde han ofta tillsammans med vår förbundssekreterare Valentin Sevés. De åkte land och rike runt, bildade VISIR - föreningar, talade och sjöng på skolor och fick folk att engagera sig i arbetet mot tobaken. Och Visir blev en stor folkrörelse med 30-40 000 medlemmar.

Jag ringer upp Roland för att höra hur han nu ser på sitt tidiga arbete mot tobaksreklamen. Var det värt pengarna du fick böta?

- Det behövde göras i alla fall. Domen blev 70 dagsböter, och det var

Telefonkioskerna försökte också sälja cigaretter med reklam över hela stan. Men det var inte svårt att ta sig in och klistra på ett annat budskap.

rätt mycket. Jag tror att direktören för BT Kemi slapp undan med mindre. Och då kostade gifttunnorna som han lät gräva ner samhället enorma summor i saneringskostnader.

- Men skadeståndet blev ganska måttligt, några tusen kronor bara. Jag minns inte heller om vi någonsin behövde betala skadeståndet. Det kanske blev så att de avstod från att driva in det eftersom de ville lägga locket på och hålla tyst med hur mycket bevakningen kostade - och hur mycket de lägger på reklam.

- Jag tror att aktionen bidrog till att utomhusreklam för tobak och alko-

10 år senare sjöng Roland von Malmberg ibland för Visir, som här vid förbundsmötet i Göteborg 1976.

hol försvann så småningom, även om det dröjde en bit in på 1970-talet.

Det verkar troligt. Man kan nog se det som att myndigheterna har arbetat vidare på ett frö som såddes för länge sedan. Visst behövs det starka myndigheter och en engagerad riksdag för att motverka tobaksidustrins anslag mot folkhälsan.

Arne Stråby

Sedan början av 1997 är det förbjudet att sälja eller kommersiellt överlämna tobaksprodukter till dem som är under 18 år. Straff för överträdelse är böter eller fängelse i högst 6 månader.

Från den senaste publicerade undersökningen "Skolelevers drogvanor 2001" (www.can.se) kan man få fram att c:a 10 % av

pojkar och c:a 15 % av flickorna i 9:e klass röker dagligen eller nästan dagligen. Deras medelförbrukning är c:a

10 cigaretter per dag. Cirka 60 % av både pojkar och flickor uppger att de själv köper sina cigaretter. Om man antar att dessa siffror gäller för tre årskullar, 15, 16 och 17 år så kan man uppskatta att åtminstone 240.000 cigaretter försäljs illegalt varje dag till minderåriga. Det är 12.000 paket om dagen och mer än 4 miljoner paket om året. På ett likartat sätt kan man uppskatta att c:a 2 miljoner dosor snus per år säljs till minderåriga pojkar.

Man kan fråga sig hur samhället beivrat dessa miljontals brott varje år?

Uppgifter från Brottsförebyggande rådet (BRÅ) visar att det före-

kom tre fall under år 2000 och tio fall under år 2001 som ledde till strafföreläggande av åklagare eller fällande dom i tingsrätter för försäljning av tobak till minderåriga. Straffen blev i samtliga fall böter på mellan 30 och 80 dagsböter som i storlek varierade mellan 30 och 200 kronor beroende på inkomst. I tillägg ålades de fällda att betala 300 eller 500 kr till Brottsofferfonden.

Risken att bli straffad för att ha sålt ett cigarettpaket eller en snusdosa till någon som är under 18 år är alltså av

dagligen. Dels undergräver det förtroendet för lag och ordning att dessa och andra ungdomar dagligen kan erfara att lagar kan överträdas utan att samhället ingriper.

Någon statistik tycks inte finnas över hur många som anmälts till polismyndighet för överträdelse av förbudet att sälja tobak till minderåriga men där utredningen lagts ner i brist på bevis eller av ointresse för ett "sådant litet brott".

Försäljning av tobak till ungdomar under 18 år ger få och små straff

storleksordningen en på miljonen per år. Detta är kanske inte tillräckligt avskräckande för dem som i första hand vill tjäna pengar oavsett metod.

De 13 fallen var utspridda över Sverige från norr till söder och från väster till öster. Det rörde sig om sex kvinnor i åldern 26-60 år och sju män i åldern 28-56. Det var alltså inga ungdomliga övertramp som ledde till brotten.

Den uppenbart stora möjligheten för minderåriga att kunna köpa tobaksprodukter har två stora nackdelar. Dels undergräver det folkhälsan att som nu c:a 15 % av 15-17 åringar kan nyttja tobak

Det är kanske dags för lagstiftaren att begrunda om det inte vore bättre att införa det isländska systemet där kommunen står för licensiering av de som säljer tobak och att licensen kan dras in vid överträdelse av den isländska tobakslagen (se VISIR-Aktuellt nr 1 av 2002 sidan 10).

Göran Löfroth

**Du kan även läsa
Visir Aktuellt
Friskare liv på
www.visir.a.se**

Nätverket för Tobaksprevention

VISIR, tfn 08-591 28 211,

E-post: evisir@telia.com www.visir.a.se

Cancerfonden, tfn 08-744 10 00,

www.cancerfonden.se

Hjärt-Lungfonden, tfn 08-566 242 00,

www.hjart-lungfonden.se

En Rökfri Generation, tfn 08-10 93 00,

www.nonsmoking.se

Läkare mot tobak, tfn 08-677 10 90

Lärare mot tobak, tfn 08-677 10 90,

www.teachersagainsttobacco.org

Sjuksköterskor mot tobak, tfn 08-677 10 90

Stiftelsen Laryngfonden, tfn 08-655 40 01

Farmaci mot tobak, tfn 08-677 10 90

Populär rökfri restaurang

De flesta restauranger försvarar sig med att de minskar sin inkomst om de inför rökfritt. Rökare vill inte besöka rökfria restauranger. Men det stämmer inte.

Tvärtom!

Pietro Fioriniello är ägare och kock på La Cucina Italiana på skånegatan, mittemot Svenska Mässan i Göteborg.

Restaurangen är liten och otroligt populär. Det är säkrast att vara tidigt ute vid lunchtid för borden fylls snabbt upp av mässfolket. Men restaurangen har framför allt alltid varit rökfri.

Pietro kom till Sverige, knappt myndig från det vackra Neapel.

Den var hans mamma som lärde honom att laga mat.

Olivolja, vitlök, tomater och citroner, brödet och basilikan är de katedrala kraven en kvalitetskrog som Pietros använder - och ingen rök.

- God mat och rök hör inte ihop, säger han. Men han är inte heller någon fanatiker när det gäller

tobak.

Han slutade själv att röka för 15 år sedan då hans familj började växa. Han ville skona sina barn att växa upp bland rök. Därför slutade han.

- Jag har aldrig haft en gäst som ifrågasatt rökförbudet, säger han. Det har varit ett naturligt val som gästerna respekterat.

För rökare kanske en cigarett till kaffet är en lämplig avslutning på måltiden men inte för en matkonstnär som Pietro.

- Avsluta alltid måltiden med en

kaffe, skriver Pietros i sin bok. En enkel eller dubbel espresso är en perfekt avrundning.

Pietro är kategorisk. Att på rätt sätt avsluta en god måltid är viktigt. Mat är inte bara ögonblickets flyktiga njutning, en stunds mättnad. Det som består är minnet. Inte ett ord om rök från denna matkonstnärs innersta kökregioner. Men gärna doft för det är en fördel som ickerökaren känner. Därför har han nu också utvald till en av Sveriges bästa krogar.

Kjell Hedlund

Riksförbundet VISIR (Vi Som Inte Röker) är en ideell förening, politiskt och religiöst fristående, som är helt beroende av medlemmarnas stöd. VISIR arbetar för fler rökfria miljöer och för att ingen mot sin vilja ska utsättas för tobaksrök. Tillsammans med sina läns- och lokalföreningar bedriver VISIR ett informations- och opinionsbildande arbete runt om i landet.

BLI MEDLEM NU! Årsavgift, som inkluderar 4 nr av VISIR Aktuellt, huvudmedlem 150 kr, familjemedlem 30 kr, ungdom upp till 25 år 50 kr, skolor och organisationer 300 kr. Postgiro 60 94 07-2.

Adress: VISIR, Hälsans Hus, Fjällgatan 23 A, 116 28 Stockholm.

Tel 08-591 282 11, Fax 08- 556 98 888.

E-post:visir@telia.com Hemsida: www.visir.a.se